

<https://dergipark.org.tr/bemarej>

Research Article

Türkiye Düzey 2 bölgelerinde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisi

Habibe Yaman¹ **ÖZET**

Bu çalışma, Türkiye’de bölgesel düzeyde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada 2014-2023 dönemi ve düzey 2 bölgeleri temel alınmış ve yöntem olarak panel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Bu süreçte panel nedensellik analizi yapılmış ve değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki Ortalama Grup Dinamik En Küçük Kareler (DOLSMG) tahmincisi ile tahmin edilmiştir. DOLSMG tahmin sonuçlarında, Gini katsayısındaki 0,1 birim artışın yoksulluk riskini %6,8 artırdığı, yoksulluk riskindeki %1’lik artışın kişi başı GSYH’i %0,029 azalttığı ve kişi başı GSYH’deki %1’lik artışın Gini katsayısında ortalama 0,0009 puanlık bir azalışa sebep olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulguları, büyümeyi teşvik eden politikalarından ziyade gelirin yeniden dağıtım önlemlerine odaklanan politikaların yoksullukla mücadelede daha etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelir Eşitsizliği, Yoksulluk, Büyüme, Bölgesel Gelişim

The relationship between poverty, income inequality, and economic growth in NUTS-2 regions of Türkiye

ABSTRACT

This study aims to reveal the relationship between poverty, income inequality, and economic growth at the regional level in Türkiye. The study is based on the 2014-2023 period and Level 2 regions, and panel data analysis techniques are used as the method. In this process, panel causality analysis is performed, and the long-term relationship between the variables is estimated using the Group-mean Dynamic Ordinary Least Squares (DOLSMG) estimator. In the DOLSMG estimation results, it is found that a 0.1 unit increase in the Gini coefficient raises the poverty risk by 6.8%, a 1% increase in the poverty risk reduces per capita GDP by 0.029%, and a 1% increase in per capita GDP leads to an average decrease of 0.0009 points in the Gini coefficient. The findings of this study highlight that policies focusing more on income redistribution measures than on growth-promoting policies are a more effective tool in combating poverty.

Keywords: Income Inequality, Poverty, Growth, Regional Development

1. Giriş

Gelir eşitsizliği ve yoksulluk, kalkınmanın sağlanması yolunda odaklanılması ve çözüme kavuşturulması gereken en temel sorunlar arasında yer almaktadır. Thorbecke (2013: 44)’nin de belirttiği üzere, kalkınma sürecinin ve dinamiklerinin ortaya çıkarılması ve daha iyi anlaşılması büyüme, eşitsizlik ve yoksulluğun zaman içinde nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunun açık bir biçimde kavranmasını gerektirmektedir.

Yüksek gelir eşitsizliği, yoksul insanlar için ekonomik büyümenin avantajlarını azalttığından, ekonominin gelişmesi açısından oldukça önemli bir meseledir. Kalkınma süreci önündeki önemli engeller arasında yer alan artan gelir eşitsizliği ve yaygın yoksulluk sorunlarının çözüme kavuşturulması büyümeye yönelik politikaların çoğunun temel

¹ Corresponding author, Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, Türkiye, hyaman@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9212-3264.

Academic Editor: Assoc. Prof. Dr. Engin ÇAKIR

Received: 30.11.2025

Acceptance: 09.03.2026

Published: 15.03.2026

Citation: Yaman, H. (2026). Türkiye Düzey 2 bölgelerinde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Business, Economics and Management Research Journal*, 9(1), 27-40. <https://doi.org/10.58308/bemarej.1833129>

Copyright: ©2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives (CC-BY-NC-ND) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>).

amacıdır (Amar vd., 2020). Bilindiği üzere, ekonomik büyümenin her bireyin refahını iyileştirmek için yeterli olup olmadığı, genel itibarıyla büyümenin faydalarının toplumda nasıl dağıldığı ile ilişkilidir (Cerra vd., 2022: 32). Kalkınma perspektifinde yoksulluk, insanların en temel ihtiyaçlarını karşılamasına engel olan bir bariyerdir ve toplumda suç, sağlıksızlık ya da hastalıklar gibi pek çok sosyal sorunun da tetikleyicisidir (Permadi, 2018: 217). Dolayısıyla, kalkınma çabalarının en önemli hedefi yoksulluğun azaltılması haline gelmiştir ve bu hedefin ekonomik büyüme ve/veya gelirin dağılımı ile sağlanabileceği savunan bir görüş de bulunmaktadır (Kakwani ve Son, 2003).

Seers (1969)'e göre, yoksulluk, işsizlik ve eşitsizlik temel sorunlarından bir veya ikisi, özellikle de üçü birden kötüleşmişse, kişi başına gelir iki katına çıksa bile, sonucu “*gelişme*” olarak adlandırmak çok da doğru değildir ve bu sorunlara yönelik hedef barındırmayan bir planın kalkınma planı olarak değerlendirilmesi pek mümkün olmamaktadır (Seers, 1969: 5). Bu eksende yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyümenin birbiriyle önemli ölçüde bağlantılı faktörler olduğu rahatlıkla ifade edilebilmektedir. Ancak bu değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve gücünün ülkeler ya da bölgeler arasında ve zaman içerisinde farklılık gösterebileceği de açıktır. Dünya Bankası (2025) verilerine göre 1960'tan bu yana yüksek gelirli ülkelerde kişi başına düşen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) (cari ABD doları) kayda değer bir artış göstermiştir. Değer, 1960'ta 1.204\$, 1980'de 8.448\$, 2000'de 22.351\$, 2020'de 40.219\$'a yükselmiş olup 2024 yılında ise 50.443\$'a ulaşmıştır. Düşük gelirli ülkelerde de mevcut verilerden (1970'te 150\$, 1980'de 421\$, 2000'de 360\$ ve 2020'de 608\$) yola çıkarak yıllar itibarıyla bir artış gözlemlendiği söylenebilmektedir. Düşük gelirli ülkeler 2024 yılı kişi başına düşen GSYH'de 747\$ değere sahiptir. İlgili verilerden hareketle, kişi başına düşen GSYH açısından gelir grupları arasında önemli fark olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Türkiye 2024'te 15.473\$ kişi başına düşen GSYH'ye sahiptir ve bu değer ile yüksek gelirli ülkelerin (50.444\$) ve OECD üyelerinin (48.455\$) altında, küresel ortalamanın (13.663\$) ise üzerinde yer almaktadır.

Öne çıkan büyüme verilerine karşın, gelir eşitsizliğine dair göstergeler küresel eşitsizliğe dair çarpıcı bir tablo sergilemektedir. Dünya Eşitsizlik Veritabanı (WID [World Inequality Database], 2025)'nda paylaşılan dünya genelinde, satın alma gücü paritesi ile ayarlanmış vergi öncesi milli gelir payı verilerine bakıldığında; 2024 yılında en üst %10'luk dilimin ve en alt %50'lik dilimin vergi öncesi milli gelir paylarının sırasıyla 0.532 ve 0.085 olduğu gözlemlenmektedir. En üst %1'lik dilim ise 0.205 bir oran ile dikkat çekmektedir. Dünyada eşitsizlikler, küresel ölçeğin yanı sıra bölgeler arasında da dikkat çekici ölçüde çeşitlilik göstermektedir. Öte yandan, Dünya Bankası (2025) verilerine göre toplumsal yoksulluk sınırındaki yoksul nüfus oranı (%) da ülke gelir gruplarında önemli ölçüde farklıdır. Satın alma gücüne göre ayarlanmış 2021 ABD doları cinsinden tanımlanan bu değer yüksek gelir gruplarında düşükken, düşük gelir gruplarında yüksektir. İlgili veriler yoksulluk ve eşitsizliğin dünya genelinde hâlâ bir sorun olarak varlığını sürdürdüğüne açık bir kanıttır.

Türkiye özelinde ise yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyümeye dair verilerdeki bölgesel farklılıkları gerek yoksulluk gerekse gelir ve gelir dağılımı istatistikleri belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Örneğin, TÜİK (2025a) tarafından paylaşılan 2024 yılı için yoksulluk sınırı (T1): [Yoksulluk riski (%60)] verisinde TR41 (106.287), TR10 (105.822) ve TR51 (105.446) bölgeleri yüksek değer ile TRB2 (44.287), TRA2 (46.314) ve TRC2 (46.600) bölgeleri ise düşük değer ile öne çıkmaktadır. TÜİK (2025b) tarafından paylaşılan Gini katsayısı verilerine göre ise bölgelerin 2024 yılı için katsayısı değerleri 0,306 ile 0,446 arasında değişiklik göstermektedir. TR61 (0,446), TR10 (0,428) ve TR22 (0,426) bölgeleri bu katsayıda en yüksek değere sahip bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, kişi başına GSYH, Değer (2009 bazlı): [ABD doları] verileri de bölgeler arasında kayda değer farklılık göstermektedir. TÜİK (2025c) verilerine göre 2023 yılı için; TR10 (21.741), TR51 (18.655) ve TR42 (17.294) bölgeleri yüksek kişi başı GSYH ile öne çıkarken TRB2 (5.240), TRC2 (5.329) ve TRA2 (5.885) bölgeleri bu veride sonda gelmektedir. Bölgesel düzeydeki öne çıkan farklılıklar, konuya ilişkin araştırmalar için güçlü bir motivasyon kaynağı teşkil etmektedir. Bu eksende bu çalışmanın amacı, gerek ülkeler gerekse bölgeler arasında öne çıkan sorunlar olan yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme parametrelerinin birbiriyle bağlantısının bölgesel düzeyde incelenmesidir.

Türkiye düzey 2 bölgelerini ve 2014-2023 dönemini temel alan bu çalışma, giriş ve sonuç bölümleri dahil olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmada giriş bölümünü takiben teorik çerçeve ve literatür ele alınmakta, ardından ekonometrik analiz uygulanmaktadır. Elde edilen sonuçlardan hareketle öneriler sunulmakta olup sonuç bölümü ile çalışma sona ermektedir. Çalışma kapsamında bölgesel düzeyden elde edilen bulgulara dayalı olarak sunulan önerilerin literatüre katkı sunabileceği öngörülmektedir.

2. Teorik Çerçeve ve Literatür Taraması

Kuznets (1955), kişisel gelir dağılımındaki uzun vadeli değişikliklerin niteliği ve nedenlerini merkeze alan, bir ülkenin büyümesi sürecinde gelir dağılımındaki eşitsizliğin ne yönde seyir izlediği ile gelir eşitsizliklerinin uzun dönemli düzey ve eğilimlerini belirleyen faktörler gibi kapsamlı sorulara odaklanan çığır açıcı bir çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışma, eşitsizlik ve büyüme odaklı pek çok araştırmanın temelini oluşturmuştur.

Kuznets'in hipotezi, büyüme ve eşitsizliğin ters U şeklindeki eğri ile ilişkili olduğunu iddia etmekte olup ekonomik kalkınmanın ilk aşamalarında gelir dağılımının kötüleşme eğiliminde olduğunu ve ülke(ler) orta gelir düzeyine ulaşana kadar bunun iyileşmediğini ortaya koymaktadır. Çıkarımları açık olan bu hipoteze göre, büyüme erken aşamalarda daha fazla eşitsizliğe sebep olursa, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun düşmesi uzun yıllar alabilmektedir (Adams Jr, 2004: 1991). Öte yandan, Neoklasik teori de eşitsizlik ve ekonomik büyüme arasında bir bağlantı sunmaktadır. Tasarruflar üzerinde doğrudan etkisi olan vergi yapısındaki değişiklikler, sermayenin emeğe oranındaki değişimlere bağlı olarak büyüme oranlarını değiştirebilmekte olup bu süreçte tasarrufların getirisi, bireylerin gelir veya servet biriktirme motivasyonlarını belirlerken gelir veya servet dağılımına da etki etmektedir (Kakwani vd., 2000: 5).

Eşitsizliği ve büyümeyi temel alan birçok araştırma, bu değişkenlerin birbiriyle bağlantısına dair çeşitli deliller sunmaktadır. Örneğin, Subaşı Ertekin (2017) Çin özelinde, yükselen eşitsizlik düzeylerinin büyümenin hızı ve sürdürülebilirliği bakımından zararlı olduğunu, eşitsizliğin artmasının, büyümenin yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisini azaltarak daha az kapsayıcı bir büyümeye neden olabileceğini ifade etmektedir (Subaşı Ertekin, 2017: 34). Fakat Cheema ve Sial (2012), Pakistan özelinde eşitsizlik ve büyüme arasında önemli bir pozitif ilişki olduğunu vurgulamakta, büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisinin bir kısmının eşitsizliğin artmasıyla dengelendiğini de dile getirmektedir. Öte yandan, Çağdaş (2025) büyüme ve eşitsizlik bağlantısına odaklanan çalışmalardan farklı biçimde Orta Gelir Tuzağı bağlamını merkeze almakta olup Orta Gelir Tuzağı ve gelir eşitsizliği ilişkisini analiz etmiştir. 2000–2023 dönemi ve 50 ülkenin temel alındığı bu çalışmada panel veri seti üzerinden gerçekleştirilen analizde gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme ve kalkınma arasında güçlü ve çift taraflı bir nedensellik saptanmıştır. Bununla birlikte, gelir dağılımının ekonomik büyümeye etkisini Türkiye özelinde 1977-2013 dönemi için ekonometrik olarak analiz eden Peçe vd. (2016), Gini katsayısı düştüğünde kişi başına reel GSYH'nin arttığını vurgularken Türkiye'de büyüme ve gelir eşitsizliğini 2007-2019 yılları ve 12 bölge için panel veri modeli tahmini yaparak inceleyen Göcen (2021) ise ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği bağlantısının U biçiminde olduğunu tespit etmiştir. Bu çeşitlenen bulgular, eşitsizlik ve büyüme ilişkisinin ülkeler/bölgeler arası farklılık gösterdiğine işaret etmektedir. Nitekim Topuz ve Yıldırım (2017), 154 ülke ve 1980-2014 dönemini içeren çalışmasında gelir eşitsizliğindeki artışın üst-orta gelir ve yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde büyümeyi azalttığını, düşük ve düşük-orta gelir düzeyine sahip ülkelerde ise büyümeyi artırdığını saptamıştır. Fosu (2017) ise 123 ülke için hesaplamalarından hareketle düşük eşitsizlik ve yüksek gelire sahip ülkelerin belirli bir büyüme oranını yoksulluğun azaltılmasına dönüştürme konusunda daha büyük bir başarı sergilediğini belirtmektedir.

Kalkınma ekonomisinde hâkim görüşler zamanla değişkenlik gösterebilmektedir. Nitekim, kalkınma ekonomisinde yaygın olarak kabul gören bir görüş hızlı ekonomik büyüme oranlarının faydalarının toplumun tüm kesimlerine otomatik olarak yayıldığıdır ve bu görüş esasında 1950'ler ve 1960'larda hâkim kalkınma düşüncesi olan damlama (*trickle-down*) teorisine dayanmaktadır. Bu teori ekonomik işleyişin olağan seyri içinde zenginlerden fakirlere doğru dikey bir akış olduğunu ima etmekte olup 1970'lerin başlarında etkisini bir miktar kaybetmiş ve temel ihtiyaçlar yaklaşımı bu süreçte hâkim düşünce olmuştur (Kakwani vd., 2000: 6-7).

Yoksulluk, eşitsizlik ve büyüme kalkınma ekonomistleri tarafından önemsenen konular arasındadır. Bununla birlikte, yoksulluk ve eşitsizliğin yüksek düzeydeki toleransı ülke, kültür ve dönemlere göre çeşitlilik gösterdiğinden bu kavramlara yönelik toplumsal tutumlar zamanla değişebilmektedir (Tridico, 2010: 982). Öte yandan, çok sayıda çalışma, bireyler, haneler ve topluluklara ilişkin uzun vadeli verileri kullanarak kalıcı veya kronik yoksulluğun boyutunu belgelemekte olup bu süreçte belirli bir kişinin/ailenin birden fazla zaman diliminde yoksul olduğu gözlemi, yoksulluk tuzağına yakalandığı anlamına da gelmemektedir. Ayrıca tek başına, kalıcı yoksulluğa neden olan ve sürdüren mekanizmalara bağlı olan uygun politika müdahalesini de belirlememektedir (Barrett ve Carter, 2013: 976).

Yoksulluk tuzaklarının karmaşıklığı nedeniyle ampirik tespitler zor olsa da yine de ilgili testler kalkınma politikasına yön vermede önemli bir rol oynayabilmektedir (Barrett ve Carter, 2013). Bu süreçte, yoksulluğun

nedenleri/belirleyicilerine ve yoksulluğun gelir eşitsizliği ile bağlantısına odaklanan araştırmaların bulgularının da yoksulluk, gelir eşitsizliği ve büyüme ilişkisine dair bir fikir birliğinin bulunmadığını desteklediği söylenebilir. Örneğin, 2005-2017 yılları arasında ASEAN bölgesindeki beş ekonomi özelinde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve büyüme bağlantısını inceleyen Amar vd. (2020), gelir eşitsizliğinin yoksullukla pozitif ilişkide olduğunu; gelir eşitsizliğinin Nijerya'daki yoksulluk düzeyine etkisini inceleyen Magaji vd. (2025) ise yoksulluk düzeyleri ile gelir eşitsizliği arasında sürekli bir pozitif korelasyon olduğunu belirtmektedir. Efeoğlu ve Azgün (2023) de 13 üst orta gelirli ülke ve 2009-2018 dönemi özelinde makroekonomik belirleyicilerin yoksulluk ile ilişkisini incelediği araştırmasında büyüme arttıkça yoksulluğun azaldığı, gelir eşitsizliği arttıkça da yoksulluğun arttığını tespit etmiştir. Benzer şekilde, gelir eşitsizliği, büyüme ve yoksulluk ilişkisini 1985-2015 dönemi ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri için araştıran Güzel ve Çetin (2018), panel veri analizi ve mekânsal haritalandırma tekniklerini kullandıkları araştırmada büyümenin yoksulluğu azalttığını, gelir eşitsizliğinin ise yoksulluğu artırdığını saptamıştır.

Gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisini Türkiye düzey 1 bölgeleri için araştıran Can vd. (2021) ise 2006-2020 dönemine odaklandıkları çalışmada, gelir eşitsizliği parametresinden yoksulluk oranına tek yönlü nedensellik saptamıştır. Açe (Aceh) eyaleti özelinde 2011-2021 dönemi için ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki bölgesel bağlantıyı araştıran Naufal ve Fikriah (2023), büyüme ve yoksulluk arasında iki yönlü, gelir eşitsizliğinden büyüme ve yoksulluğa doğru ise tek yönlü nedensellik olduğunu gözlemlemiştir. Buna ek olarak, yoksulluğun belirleyicilerini geliştirmekte olan ülkeler için ortaya koyan Bal vd. (2023) de 2000-2019 dönemini temel alan araştırmada gelir dağılımındaki adaletsizliklerin uzun vadede yoksulluğu artırdığını belirtmektedir. MENA ülkelerinde eşitsizlik, ekonomik büyüme ve yoksulluğa odaklanan Ncube vd. (2014)'nin 1985-2009 dönemini içeren ampirik bulguları da gelir eşitsizliğinin bölgedeki ekonomik büyümeyi azalttığını, yoksulluğu ise artırdığını ortaya koymaktadır. Öte yandan İzgi ve Alyu (2018), yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğini OECD ve AB üyesi ülkeler özelinde inceledikleri araştırmada gelir payları ile Gini katsayısı arasında pozitif bağlantı olduğunu, OECD ülkelerinde toplam yoksulluk sınırındaki artışın eşitsizliği artırdığını tespit etmiştir. Son olarak, Alpdoğan (2023) ise gelir eşitsizliği, yoksulluk ve büyüme arasındaki kısa ve uzun dönemli bağlantıyı 1990-2021 dönemi verilerini kullanarak Türkiye için incelemiş ve hem kısa hem uzun dönemde söz konusu parametreler arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Yoksulluk ve büyüme bağlantısı, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun büyümeye etkisi, literatürde sıklıkla incelenmektedir ve bu kapsamda değerlendirilebilecek çalışmaların bulguları da oldukça çeşitlidir. Örneğin, Özbekistan'daki gelir eşitsizliği ve yoksulluk göstergelerine dair istatistiksel bir analiz sunan Mavluda (2025), büyüme artışının yoksulluğun azaltılmasında merkezi bir rol oynadığını, ancak büyümenin tek başına gelir dağılımındaki eşitliği sağlamak için yeterli olmadığını dile getirmektedir. 2020-2024 dönemi için Endonezya'nın 34 iline odaklanarak işsizlik, yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin büyümeye etkisini araştıran Yulia ve Dewi (2025) ise büyüme üzerinde yoksulluğun anlamlı etkisi olmasa da gelir eşitsizliğinin negatif ve anlamlı etkisi olduğunu belirtmektedir. Efeer ve Topcu (2024), söz konusu ilişkiyi 2004-2019 dönemi ve OECD ülkeleri için ele almakta olup gelir eşitsizliği ve yoksulluğun büyümeyi negatif etkilediğini vurgulamakta, 158 ülke ve 1960-2010 yıllarını içeren çalışma bulgularında Marrero ve Servén (2022) ise büyüme ile yoksulluk arasındaki korelasyonun tutarlı bir şekilde negatif olduğunu ortaya koymaktadır. Güney Afrika'da ekonomik büyümenin gelir eşitsizliği ve yoksulluk üzerindeki etkisini analiz eden Niyimbanira (2017) ise Mpumalanga özelindeki verileri kullanarak ekonomik büyümenin yoksulluğu azalttığı, ancak gelir eşitsizliğini azaltmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak, Nijerya'da yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ampirik olarak inceleyen Onwuka (2022), eşitsizliğin büyüme ile negatif yönlü, yoksulluğun ise büyüme ile pozitif yönlü ilişkili olduğunu, ancak yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin Nijerya'daki büyüme üzerinde anlamsız bir etkisi bulunduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan Sahra Altı Afrika'da yoksulluk, gelir eşitsizliği ve kapsayıcı büyüme arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Amponsah vd. (2023), 1990 ile 2018 yılları arasına ve 35 Sahra Altı Afrika ülkesine odaklandıkları araştırmada yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkisini hafifletmek için kapsayıcı büyümenin kritik öneme sahip olduğunu dile getirmektedir.

Diğer yandan, Türkiye dahil 61 ülkede 2010-2018 dönemi için büyüme ve çok boyutlu yoksulluk arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Kılıç ve Tunçsiper (2021), yoksulluk ile ekonomik büyüme arasında negatif ilişki bulunduğunu ifade etmektedir. 2006-2018 dönemi özelinde yoksulluk ve büyümeyi işsizlik ile birlikte inceleyen Sancar ve Atay Polat (2021), Türkiye geneli ve düzey 1 bölgelerini temel alan araştırmada Türkiye genelinde yoksulluk oranı değişkeninden büyüme parametresine tek yönlü nedensellik olduğunu vurgularken, Türkiye için yoksulluğun büyüme elastikiyetini araştıran Solmaz (2015) ise 2002-2012 döneminde büyümenin yoksulluk oranlarını azalttığını

dile getirmektedir. Evcim vd. (2019a) de 2006-2017 dönemini temel aldığı araştırmasında Türkiye düzey 1 bölgeleri özelinde üç değişkene odaklanarak nedensellik analizi gerçekleştirmiş ve Türkiye genelinde yoksulluktan büyümeye doğru nedensellik saptamış olup bununla birlikte ele aldığı farklı modellerde bölgeler bazında farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Buna ek olarak, Akbaş ve Sancar (2024) da Türkiye’de 2014-2022 döneminde büyümenin yoksulluğa olası etkisini düzey 2 bölgeleri kapsamında genelleştirilmiş moment yöntemi (GMM) ile incelemiş ve söz konusu etkinin pozitif olduğunu ortaya koymuştur.

Literatürdeki çalışmaların ortaya koyduğu üzere yoksulluk, eşitsizlik / gelir dağılımı ve büyümeye odaklanan çalışmalar söz konusu değişkenleri bir arada ya da ayrı şekilde farklı yöntemlerle ele almakta, bu süreçte çeşitli ülke / bölgeler özelinde küreselleşme ile beşeri, ekonomik, coğrafi, demografik ve teknolojik nitelikteki faktörler başta olmak üzere çeşitli unsurları içeren oldukça geniş ve kapsamlı parametrelere yer vermektedir (Yanar ve Şahbaz, 2013; Ncube vd., 2014; Yüce Akıncı ve Akıncı, 2016; Bonito vd., 2017; Can, 2017; Halisçelik, 2017; Abay ve Sezgin, 2018; Cafri, 2018; Evcim vd., 2019b; Manga, 2020; Asandaş ve Işık, 2021; Şahin, 2022; Özturgut vd., 2024; Doğan, 2025; Mavluda, 2025; Yüce Akıncı vd., 2025). Genel olarak değerlendirildiğinde, büyüme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği farklı ülke ve bölgesel düzeylerde sıklıkla incelenmektedir. Ancak bu değişkenlerin Türkiye’nin düzey 2 bölgeleri özelinde birlikte ele alındığı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Türkiye’de düzey 2 bölgelerinde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen bu çalışma; konuyu Türkiye için bölgesel açıdan ele alan sınırlı sayıdaki araştırmalarla kıyaslandığında; odaklandığı bölgesel düzey ve kullandığı yöntem bakımından Evcim vd. (2019a)’den, gelir eşitsizliğinin modele dahil edilmesi, yoksulluğu temsilen kullanılan değişken ve uygulanan tahmin yöntemi açısından ise Akbaş ve Sancar (2024) tarafından yapılan araştırmadan ayrılmaktadır. Ele alınan düzey, kullanılan veri seti ve yöntem birlikte değerlendirildiğinde, bu çalışmanın bölgesel düzeyde konuya ilişkin literatüre farklı bir perspektif sunduğu ve ekonometrik analiz çerçevesi bakımından mevcut çalışmalardan ayrıştığı ifade edilebilir.

3. Ekonometrik Analiz

3.1. Model ve Veri Seti

Bu çalışmanın amacı 2014-2023 dönemi için Türkiye’de bölgesel düzeyde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisini ortaya koymaktır. Bu eksende araştırmanın modeli şu şekilde kurulmuştur:

$$\text{Model I: } \ln yoksul_{it} = \beta_0 + \beta_1 gini_{it} + \mu_{it} \quad (1)$$

$$\text{Model II: } \ln kbgsy_{it} = \beta_0 + \beta_1 \ln yoksul_{it} + \mu_{it} \quad (2)$$

$$\text{Model III: } gini_{it} = \beta_0 + \beta_1 \ln kbgsy_{it} + \mu_{it} \quad (3)$$

Çalışmada Eşitlik 1, 2 ve 3’te yer alan her bir modeldeki değişken çiftlerinin ters yönlü bağlantıları da test edilmiştir. Kullanılan değişkenlerin tanımları ve değişkenlere ilişkin özet istatistikler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Değişkenlerin tanımı ve özet istatistikleri

Kısaltma	Değişken Tanımı ve Birimi		Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max	Kaynak
lnyoksul	Yoksulluk	Logaritması alınmış yoksulluk sınırı (T1): [Yoksulluk riski (%60)]	260	9,35172	0,5828454	8,068876	10,86167	TÜİK (2025a)
gini	Gelir Eşitsizliği	Gini katsayısı: Gelir tipleri [Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre]	260	0,36899	0,0277308	0,297	0,452	TÜİK (2025b)
lnkbgsyh	Büyüme	Logaritması alınmış kişi başına GSYH, Değer (2009 Bazlı): [ABD Doları]	260	8,99967	0,3868694	8,140024	9,986955	TÜİK (2025c)

Çalışma 2014-2023 yılları ve İBBS’ye göre Türkiye’deki 26 düzey 2 bölgesini kapsamaktadır. Çalışmada başlangıç yılı olarak 2014 yılının seçilmesinde, çalışmanın ele alındığı dönemde düzey 2 bölgelerine ait Gini katsayısı ve yoksulluk verilerinin 2014 ve sonrası için mevcut olması, 2023 yılı seçiminde ise diğer değişkenlere ait daha güncel yıl verileri bulunmasına rağmen büyüme değişkeninde son güncel yıl verisinin 2023 yılına kadar mevcut olması belirleyici olmuştur. Çalışmada ele alınan dönem için düzey 2 bölgelerine ait ilgili veriler mevcut olsa da, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye illerini içeren TR63 Bölgesi’nin 2023 yılı yoksulluk ve gelir eşitsizliği verileri bulunmamaktadır. Söz konusu bölge için bu iki değişkene ait verilerin 2022 ve 2024 yılları paylaşılmıştır. Bu eksende

TR63 bölgesini modelden hariç tutmamak adına bölgenin 2023 yılına ait yoksulluk ve gelir eşitsizliği verileri 2022 ve 2024 yılları ortalaması alınarak oluşturulmuş ve çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada ele alınan bölgeler kodları ile Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışmada Ele Alınan Bölgeler

Bölgenin Kapsadığı İller	Kod	Bölgenin Kapsadığı İller	Kod
Adana, Mersin	TR62	Karaman, Konya	TR52
Ankara	TR51	Aksaray, Nevşehir, Niğde, Kırşehir, Kırıkkale	TR71
Antalya, Burdur, Isparta	TR61	Bingöl, Elâzığ, Tunceli, Malatya	TRB1
Denizli, Muğla, Aydın	TR32	Afyonkarahisar, Manisa, Kütahya, Uşak	TR33
Iğdır, Ardahan, Ağrı, Kars	TRA2	Mardin, Şırnak, Batman, Siirt	TRC3
Çanakkale, Balıkesir	TR22	Samsun, Çorum, Tokat, Amasya	TR83
Bursa, Bilecik, Eskişehir	TR41	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	TR21
Erzincan, Erzurum, Bayburt	TRA1	Giresun, Rize, Artvin, Trabzon, Ordu, Gümüşhane	TR90
Gaziantep, Adıyaman, Kilis	TRC1	Hakkâri, Van, Muş, Bitlis	TRB2
Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye	TR63	Karabük, Zonguldak, Bartın	TR81
Kastamonu, Çankırı, Sinop	TR82	İstanbul	TR10
Sivas, Yozgat, Kayseri	TR72	İzmir	TR31
Bolu, Düzce, Yalova, Kocaeli, Sakarya	TR42	Diyarbakır, Şanlıurfa	TRC2

Değişkenlere ait korelasyon sonuçları Tablo 3’te yer almakta olup korelasyon sonuçları değişkenler arasında herhangi birinin modelden çıkarılmasını gerektirecek yüksek korelasyon bulunmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Korelasyon

Değişken	lnyoksul	lnkbgsh	gini
lnyoksul	1,0000		
lnkbgsh	0,4477 (0,000)	1,0000	
gini	0,2891 (0,000)	0,2867 (0,000)	1,0000

3. 2. Yöntem

Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığının tespiti Friedman testi ile, homojenlik/heterojenlik tespiti ise Swamy S testi ile test edilmiştir. Akabinde Dumitrescu ve Hurlin panel nedensellik testi ile nedensellik analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada eş bütünleşme için Gengenbach, Urbain & Westerlund (2016) panel eş bütünleşme testi uygulanmış olup eş bütünleşme tespit edilen modellerin uzun dönemli ilişkisi ikinci kuşak heterojen tahmincilerden Pedroni (2001)’nin DOLSMG yöntemi ile tahmin edilmiştir.

3.3. Bulgular

3.3.1. Yatay Kesit Bağımlılığı ve Homojenlik Testleri

Friedman testi panel veri modellerinde yatay kesit bağımlılığının incelenmesinde, $T < N$ olması durumunda kullanılabilen uygun bir testtir (Güriş, 2018). Öte yandan, kullanılacak testlerin seçimi açısından yönlendirici ve belirleyici bir unsur olan homojenliğin yöntem seçiminden önce kontrol edilmesi önem taşımaktadır ve homojenlik tespitinde Swamy S testi yaygın biçimde kullanılmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2018: 246). Bu çalışma 10 yıllık bir dönemi ve 26 bölgeyi kapsamaktadır. Çalışmada T ve N değerleri dikkate alınarak yatay kesit bağımlılığı için Friedman testi uygulanmış olup bulgular Eşitlik 4 ve 5’te sunulmuştur. Homojenlik ise Swamy S testi ile değerlendirilmiş ve ilgili sonuçlar Eşitlik 6’da gösterilmiştir.

$$\text{Friedman Testi (Sabit etkiler): } 215.883 \text{ P – değeri: } 0.000 \quad (4)$$

$$\text{Friedman Testi (Rassal etkiler): } 230.794 \text{ P – değeri: } 0.000 \quad (5)$$

$$chi2(75) = 206.90 \text{ Prob} > chi2 = 0.000 \quad (6)$$

Friedman testi sonuçları (p -değeri $< 0,05$) yatay kesit bağımlılığının, Swamy S testi sonuçları ($\text{Prob} > chi2 = 0,000$) ise heterojen dağılımın olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç bölgelerin birbirinden bağımsız olmadığını, birbirini etkilediğini ve etkileşim içerisinde olduğunu ortaya koyan bir bulgu olarak yorumlanabilmektedir.

3.3.2. Panel Nedensellik ve Eş Bütünleşme Testi

Dumitrescu ve Hurlin (2012), heterojen panel veri modelleri için Granger nedensellik testi geliştirmiştir. Heterojen panel veri modellerinde nedensellik testi kapsamında, T döneminde N panel birimi için gözlemlenen iki durağan değişken olan x ve y ile gösterilen model şu şekildedir (Dumitrescu ve Hurlin, 2012: 1451):

$$y_{i,t} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K \gamma_i^{(k)} y_{i,t-k} + \sum_{k=1}^K \beta_i^{(k)} x_{i,t-k} + \varepsilon_{i,t} \quad \{ i = 1, \dots, N \text{ \& } t = 1, \dots, T \} \quad (7)$$

Modelde, gecikme uzunluğu (k)'nın panelin tüm kesit birimleri için aynı olduğu ve panelin dengeli olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca otoregresif parametreler $\gamma_i^{(k)}$ ile regresyon katsayıları eğimleri $\beta_i^{(k)}$ 'nin gruplar arasında farklılık göstermesine izin verilmektedir (Dumitrescu ve Hurlin, 2012: 1451). Dumitrescu ve Hurlin (2012: 1450) tarafından yapılan çalışmada standartlaştırılmış panel istatistiklerinin yatay kesit bağımlılığı olsa bile çok iyi küçük örnek özelliklerine sahip olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, söz konusu nedensellik testi yatay kesit bağımlılığı ve heterojen dağılımın varlığında analiz için uygundur. Bu çalışmada ele alınan modelde yatay kesit bağımlılığı ve heterojen dağılım tespit edildiği için nedensellik analizi Dumitrescu ve Hurlin panel nedensellik testi ile yapılmıştır. Değişkenler arası kısa dönem nedensellik sonuçları Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Panel nedensellik testi sonuçları

Hipotez	W-bar	Z-bar	p-değeri	AIC*	Karar
H0: lnyoksul, lnkbgsyh'nin nedeni değildir	11,9102	39,3373	0,0000	1	lnyoksul $\Rightarrow$ lnkbgsyh
H0: gini, lnkbgsyh'nin nedeni değildir	4,2817	11,8322	0,0000	1	gini $\Rightarrow$ lnkbgsyh
H0: gini, lnyoksul'un nedeni değildir	3,3977	8,6451	0,0000	1	gini $\Rightarrow$ lnyoksul
H0: lnkbgsyh, lnyoksul'un nedeni değildir	11,0221	36,1353	0,0000	1	lnkbgsyh $\Rightarrow$ lnyoksul
H0: lnyoksul, gini'nin nedeni değildir	3,3516	8,4790	0,0000	1	lnyoksul $\Rightarrow$ gini
H0: lnkbgsyh, gini'nin nedeni değildir	1,3330	1,2007	0,2299	1	lnkbgsyh $\nRightarrow$ gini

***Not:** Gecikme uzunluğu Akaike Bilgi Kriteri (AIC) temel alınarak otomatik olarak belirlenmiştir.

Gengenbach, Urbain & Westerlund (2016) durağan olmayan ortak faktörlere sahip bir panel hata düzeltme modelinde hata düzeltme teriminin önemine dayanan eş bütünleşme testi geliştirmiştir (Gengenbach, Urbain & Westerlund, 2016: 993). Bu test dengesiz panele, birimler arası korelasyona, heterojenliğe izin vermektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2018: 207). Bu ekseninde, bu çalışmada ikinci kuşak panel eş bütünleşme testlerinden Gengenbach, Urbain & Westerlund (2016) panel eş bütünleşme testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Panel eş bütünleşme testi sonuçları

Panel EC-test				
	d.y	Coef	T-bar	P-val*
lnyoksul=f(lnkbgsyh)	y(t-1)	-0,838	-13,938	<=0,01
lnyoksul= f(gini)	y(t-1)	-1,006	-402,73	<=0,01
lnkbgsyh = f(gini)	y(t-1)	-0,994	-2,285	>0,1
lnkbgsyh = f(lnyoksul)	y(t-1)	-1,013	-8,847	<=0,01
gini = f(lnyoksul)	y(t-1)	-1,359	-234,273	<=0,01
gini = f(lnkbgsyh)	y(t-1)	-0,836	-3,229	<=0,01

Panel eş bütünleşme test bulgularına göre yalnızca lnkbgsyh ve Gini değişkenleri arasında eş bütünleşme ilişkisinin olmadığı (P-val > 0,1) tespit edilmiştir. Diğer değişken setlerinde Ho hipotezi reddedildiğinden (P-val <= 0,01) eş bütünleşme olduğu saptanmıştır.

3.3.3. Ortalama grup dinamik en küçük kareler (DOLSMG) tahmini

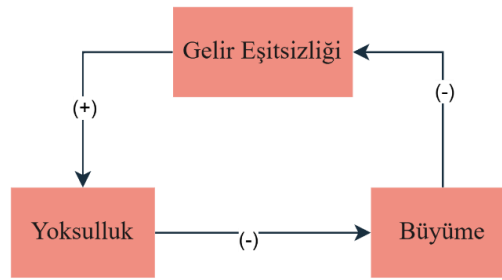
Pedroni (2001), boyutlar arası (*between-dimension*) tahmincilerin önemli avantajlara sahip olduğunu ve özellikle verilerin bir araya getirilme biçiminin, eş bütünleşme vektörlerindeki heterojenlik durumunda daha fazla esneklik sağladığını belirtmektedir. Ayrıca, gerçek koentegrasyon vektörlerinin heterojen olması durumunda nokta tahminlerinin daha yararlı bir yoruma sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede bir boyutlar arası, grup ortalaması panel dinamik en küçük kareler tahmincisi sunmuştur (Pedroni, 2001: 728). Yerdelen Tatoğlu (2018)'nin dile getirdiği üzere, eş bütünleşme modeli kalıntılarında birimler arası korelasyonun varlığında birinci kuşak tahmincileri sapmalı olmaktadır. Bu sebeple ikinci kuşak tahmincilerin kullanılması uygun görülmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2018: 228). Bu ekseninde, bu çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki ikinci kuşak heterojen

tahmincilerden Pedroni (2001)'nin DOLSMG yöntemi ile tahmin edilmiştir. Eş bütünleşme çıkan değişken çiftleri için uzun dönem katsayı tahmin sonuçları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 6. Uzun dönem katsayı tahmin sonuçları

	Değişken	Beta	t-istatistiği	Sonuç
$\ln yoksul = f(\ln kbgsh)$	$\ln kbgsh$ -td	-0,0735	-1,168	(-) Anlamsız
$\ln yoksul = f(gini)$	$gini$ -td	0,6867	5,785	(+) Anlamlı
$\ln kbgsh = f(\ln yoksul)$	$\ln yoksul$ -td	-0,0294	2,84	(-) Anlamlı
$gini = f(\ln yoksul)$	$\ln yoksul$ -td	0,0915	-0,3685	(+) Anlamsız
$gini = f(\ln kbgsh)$	$\ln kbgsh$ -td	-0,0932	-3,789	(-) Anlamlı

Uzun dönem katsayı tahmin sonuçlarına göre, Gini katsayısındaki 0,1 birim artış yoksulluk riskini %6,8 artırmaktadır. Yoksulluk riskindeki %1'lik artış kişi başı GSYH'ı %0,029 azaltmaktadır. Kişi başı GSYH'deki %1'lik artışın Gini katsayısında ortalama 0,000932 puanlık bir azalışa sebep olmaktadır. Bulgular Şekil 1'de görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Uzun dönem katsayı tahmin sonuçları özeti

Gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığına dair bulgular literatürdeki birçok çalışma (Cheema ve Sial, 2012; Ncube vd., 2014; Güzel ve Çetin, 2018; Michálek ve Výbořtok, 2019; Amar vd., 2020; Asandaş ve Işık, 2021; Alpdoğan, 2023; Bal vd., 2023; Efeoğlu ve Azgün, 2023) ile tutarlılık göstermektedir. Yoksulluğun büyümeyi negatif etkilediğine dair bulgular da literatürle tutarlıdır (Kılıç ve Tunçsiper, 2021; Marrero ve Servén, 2022; Efeer ve Topcu, 2024). Marrero ve Servén (2022: 725)'e göre büyüme ile eşitsizlik arasındaki korelasyon ampirik olarak kırılgandır ve uygulanan ampirik analiz ile ekonometrik yaklaşıma bağlı olarak pozitif veya negatif değer alabilmektedir. Majumdar & Partridge (2009)'ye göre büyüme, genellikle daha yüksek yatırımlar, daha fazla istihdam yaratan süreçler ve artan istihdam ile pozitif yönde ilişkilendirildiğinden, daha fazla sayıda insana iş ve gelir erişimi sağlayarak gelir eşitsizliği üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Öte yandan, Cerra vd. (2022) ise büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin belirsiz olduğunu ve bunun aslında büyümenin kaynaklarına bağlı olduğunu dile getirmektedir. Örneğin, beceri yanlı teknolojik değişim tarafından desteklenen büyüme, sermaye sahiplerine ve vasıflı işçilere orantısız bir şekilde fayda sağlayabilir. Bu tür teknolojik yenilikler, genellikle ekonomik büyüme için olumlu olsa da eşitsizlik artışına neden olabilmektedir. Büyümenin çoğu kaynağının, sektörler, endüstriler, bölgeler ve faktörler arasında dengesiz büyüme oranları yarattığından büyümenin dağıtım etkilerini genelleştirmek de mümkün olmamaktadır (Cerra vd., 2022: 63). Türkiye özelinde değerlendirildiğinde; Türkiye'de sektörel çeşitlilik, sektörel büyüme oranlarının farklılığı ve büyümenin yeni istihdam olanakları yaratma potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Elde edilen bulgu büyümenin faydalarını ortaya koymakla birlikte, yüksek gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığını, artan yoksulluğun ise büyümeyi baskıladığını göstermektedir. Katsayılar dikkate alındığında gelir eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki önemli etkisi göze çarparken büyümedeki artışın eşitsizliği azaltma üzerindeki etkisi ise daha zayıftır. Bu ise yoksullukla mücadelede gelirin yeniden dağıtım önlemlerine odaklanan politikaları önemli kılmaktadır.

4. Sonuç

Bu çalışmanın amacı 2014-2023 dönemi için Türkiye'de bölgesel düzeyde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisini ortaya koymaktır. Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi teknikleri kullanılmış, Dumitrescu ve Hurlin panel nedensellik ve Gengenbach, Urbain & Westerlund (2016) panel eşbütünleşme testleri uygulanmıştır.

Pedroni (2001)'nin DOLSMG yöntemi ile de uzun dönem tahmini yapılmıştır. Uzun dönem katsayı tahmin sonuçları; Gini katsayısındaki 0,1 birim artışın yoksulluk riskini %6,8 artırdığını, yoksulluk riskindeki %1'lik artışın ise kişi başı GSYH'i %0,029 azalttığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kişi başı GSYH'deki %1'lik artış da Gini katsayısında ortalama 0,000932 puanlık bir azalışa sebep olmaktadır. Büyümenin gelir eşitsizliğine etkisine ilişkin bulgular literatürde Majumdar & Partridge (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile uyumludur. Yoksulluğun büyümeyi negatif etkilediğine dair bulguların da Kılıç ve Tunçsiper (2021), Marrero ve Servén (2022) ile Efeer ve Topcu (2024) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığına bulguların da Cheema ve Sial (2012), Ncube vd. (2014), Güzel ve Çetin (2018), Michálek ve Výbořtok (2019), Amar vd. (2020), Asandaş ve Işık (2021), Alpdoğan (2023), Bal vd. (2023) ile Efeoglu ve Azgün (2023) gibi farklı ülke ve dönemleri içeren araştırmalar ile tutarlılık gösterdiği söylenebilmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle, büyüme artışının eşitsizliğin azaltılması üzerinde faydaları olduğu, ancak yüksek gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı, artan yoksulluğun da büyümeyi baskıladığı ifade edilebilmektedir. Katsayılar incelendiğinde gelir eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki önemli etkisi göze çarpmakta, büyümedeki artışın eşitsizliği azaltmadaki etkisi ise daha zayıf gözükmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de büyümeyi teşvik eden politikalardan daha çok gelirin yeniden dağıtım önlemlerine odaklanan politikaların yoksullukla mücadelede daha etkili bir araç olduğu söylenebilmektedir.

Yoksulluğun azaltılmasına yönelik çabaların ekonomik büyümenin faydalarının eşit bir şekilde hissedilebilmesi için yoksulların refahını artırmaya yönelik etkili programlar aracılığıyla yürütülmesi gerektiği literatürde dile getirilen bir husustur (Yulia ve Dewi, 2025: 829). Literatürde, yoksulluk sorunlarının başarılı bir şekilde ele alınması için gelir eşitsizliklerinin giderilmesinin gereği vurgulanmakla birlikte, bu süreçte ise düşük gelirli aileleri desteklemek için hükümetler tarafından gelir dağılımını yeniden düzenlemeye yönelik politikaların uygulanması önerilmektedir (Amar vd., 2020). Thorbecke (2013)'e göre de etkili bir yoksullukla mücadele, daha yüksek büyüme ve büyümenin getirilerinin daha yoksul yanlısı bir şekilde dağıtılmasının bir kombinasyonunu gerektirmektedir (Thorbecke, 2013: 22). OECD (2025) raporlarında, Türkiye'de işçi başına potansiyel büyümenin ve iş gücü becerilerinin diğer OECD ülkelerine kıyasla düşük seviyelerde kaldığı, demografik avantajın ortadan kalkmasından sonra büyümeyi desteklemek için, özellikle hizmet sektörlerinde işgücünün becerilerinin artırılması, inovasyonun teşvik edilmesi ve iş düzenlemelerinin kolaylaştırılmasıyla verimliliğin artırılması gerektiği ifade edilmektedir (OECD, 2025: 9-10). Öte yandan, 2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planı'nda küresel gelişmeler ve Türkiye eğilimi başlığı altında ise; bu konu özelinde emek yoğun sektörlerin yerini zamanla sermaye yoğun sektörlerinin almasının işgücü talebini azaltarak ücretlerde negatif baskı oluşturduğu ve bunun gelir dağılımına olumsuz yansıdığı, bunun yanı sıra iş imkânı sebebiyle nüfusun yoğunlaştığı kentlerde yükselmekte olan barınma maliyetlerinin orta sınıfın alım gücünü sınırladığı dile getirilmektedir (SBB, 2023: 13). Bu hususlar ve bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında, özellikle gelir dağılımında adaletin sağlanması ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik olarak Türkiye'de uzun vadeli bir çözüm için, fayda ve fırsatları daha adil kılacak kapsayıcı büyümenin benimsenmesinin ve sektörel gelişim odaklı kapsamlı politikalar oluşturulmasının önemli olduğu söylenebilir. Kır ve kent koşullarının farklılığının göz önünde bulundurulması, uygulanacak politikaların etkinliği ve sürdürülebilirliği noktasında belirleyici olacaktır. Ayrıca, işgücünün niteliğinin geliştirilmesi, yeniliğin ve girişimciliğin desteklenmesi, teknoloji yatırımlarının artırılması ve teşvik programlarının etkinliğinin sağlanması gelişim sürecine katkı sağlayabilecek unsurlar olarak değerlendirilebilir. İstihdam imkânlarının bölgesel koşullar dikkate alınarak planlı biçimde artırılması, mesleki eğitime önem verilmesi, yeni teknoloji ve yapay zekâ gelişmelerine uyum sağlanması verimliliğin artışı bakımından önem arz etmektedir. Buna ek olarak, ulusal ya da bölgesel ölçekte, sektör ihtiyaçlarına odaklanan ve işgücünün gelişimini destekleyecek eğitim programlarının geliştirilmesi, yenilikçi ve yüksek katma değerli sektörlerde yatırım yapacak girişimcilere erişilebilir finansman imkânlarının sağlanması sürece katkı sunacak politika araçları arasında değerlendirilebilir.

Diğer taraftan, güçlü ekonomilere sahip ülkelerin bir kriz zamanında eşitsizlik ve yoksulluk gibi sorunlarla daha iyi başa çıkabildiği düşünülmektedir (Michálek ve Výbořtok, 2019). Bu çerçevede gerek Türkiye'de gerekse diğer gelişmekte olan ülkelerde büyüme, eşitsizlik ve yoksulluk sorunlarının çözümü ve bu süreçte etkin ve kalıcı bir ilerleme sağlanması için; kırılganlıkların azaltılması, ekonomik istikrarın güçlendirilmesi, sektörlerin dayanıklılığının artırılması, bu alanları geliştirecek adımların atılması önem taşıyan hususlar olarak gündeme getirilebilir. Buna ek olarak, yoksullukla mücadelede iş birliği çerçevesinde ve bölgesel yapı ve koşullar gözetilerek yönetilen süreçlerin uygulanan politikaların etkinliğinin sağlanmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın sınırlılıkları; coğrafi kapsam olarak yalnızca düzey 2 bölgelerine odaklanması, analizde üç değişkenin kullanılması ve incelenen dönemin (2014-2023) söz konusu değişkenlere ait bölgesel verilerin mevcudiyetine göre belirlenmiş olmasıdır. Değişkenlere dair düzey 2 bölgelerine ait bulguların bölge bazında ayrıştırılmaksızın genel çerçevede sunulması da diğer bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla, yapılacak yeni araştırmalarda bu konu, farklı ülke ya da bölgeler özelinde mevcut veri setleri ölçüsünde daha geniş dönem aralıkları temel alınarak ve farklı değişkenler (ekonomik, coğrafi, teknolojik vs.) modele dahil edilerek incelenebilir. Ayrıca, kalkınma ve yoksulluk politikalarının etkinliğine katkı sağlamak amacıyla, mekânsal analiz gibi çeşitli metotlar aracılığıyla konuya ilişkin dönemsel ve bölgesel farklılıklar ortaya koyulup daha kapsamlı çıkarımlar yapılabilir.

Kaynakça

- Abay, M. Ç., & Sezgin, S. (2018). Türkiye ve bazı AB ülkelerinde yoksulluk ve gelir dağılımı. *Journal of Life Economics*, 5(4), 97-110.
- Adams Jr, R.H. (2004). Economic growth, inequality and poverty: Estimating the growth elasticity of poverty. *World development*, 32(12), 1989-2014.
- Akbaş, Y. E., & Sancar, C. (2024). Ekonomik büyüme ve yoksulluk ilişkisinin Türkiye'nin Düzey 2 Bölgeleri ölçeğinde analizi. In M. Ulukan ve F. Dilber (Eds.), *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Gelişmeler* (ss. 279-288).
- Alpdoğan, H. (2023). Türkiye'de ekonomik büyüme, gelir dağılımı ve yoksulluk ilişkisi. *Sayıştay Dergisi*, 34(129), 259-290. <https://doi.org/10.52836/sayistay.1280487>
- Amar, S., Idris, Pratama, I., & Anis, A. (2020). Exploring the link between income inequality, poverty reduction and economic growth: An ASEAN perspective. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(2), 24-41.
- Amponsah, M., Agbola, F. W., & Mahmood, A. (2023). The relationship between poverty, income inequality and inclusive growth in Sub-Saharan Africa. *Economic Modelling*, 126, 106415.
- Asandaş, N., & Işık, N. (2021). Ekonomik kalkınma ve gelir dağılımının yoksulluk üzerindeki etkisi: ekonometrik bir analiz. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 101-116. <https://doi.org/10.52791/aksarayıibd.876865>
- Bal, H. Ç., Tutar, F., & Balkaya, D. (2023). Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun belirleyicileri: Panel zaman serisi analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 509-534.
- Barrett, C. B., & Carter, M. R. (2013). The economics of poverty traps and persistent poverty: Empirical and policy implications. *The Journal of Development Studies*, 49(7), 976-990.
- Bonito, J. D. M., Daantos, F. J. A., Mateo, J. C. A., & Rosete, M. A. L. (2017). Do entrepreneurship and economic growth affect poverty, income inequality and economic development? *Review of Integrative Business and Economics Research*, 6(1), 33-43.
- Cafrı, R. (2018). Gelişmiş ve Gelişmekte olan ülkelerde bilgi ekonomisinin büyüme, yoksulluk ve gelir dağılımına etkisi. *BEYDER*, 13(1), 21-35.
- Can, E., Akbaş, Y.E., & Dönmez, Z. (2021). Türkiye'de gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkinin analizi: Düzey 1 bölgeleri açısından değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 229-243.
- Can, Y. (2017). Yoksulluk, yerel ve küresel eşitsizlikler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1111-1126.
- Cerra, V., Lama, R., & Loayza, N. V. (2022). Links between growth, inequality, and poverty. In V. Cerra, B. Eichengreen, A. El-Ganainy & M. Schindler (Eds.), *How to Achieve Inclusive Growth* (pp.32-73). Oxford University Press.
- Cheema, A. R., & Sial, M. H. (2012). Poverty, income inequality, and growth in Pakistan: A pooled regression analysis. *Lahore Journal of Economics*, 17(2), 137-157.
- Çağdaş, Y. (2025). Ekonomik büyüme ve kalkınmanın önündeki engel: Gelir eşitsizliği ve orta gelir tuzağı ilişkisi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 124, 291-315. <https://doi.org/10.33203/mfy.1655958>

- Doğan, F. C. (2025). Gelir eşitsizliği, suç, demokrasi ve ekonomik büyüme ilişkisi: Güney ve Latin Amerika ülkeleri örneği. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 11(1), 67-81.
- Dumitrescu, E-I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic Modelling*, 29, 1450-1460.
- Dünya Bankası (2025). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#> (26.11.2025).
- Efeer, L., & Topcu, E. (2024). Yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme: OECD ülkeleri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 20(3), 654-674.
- Efeoglu, R., & Azgün, S. (2023). Üst orta gelirli ülkelerde makroekonomik performans göstergelerinin yoksulluk üzerine etkisi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 385-393. <https://doi.org/10.11616/asbi.1216151>
- Evcim, N., Güneş, S., & Karaalp Orhan, H. S. (2019a). Yoksulluk, eşitsizlik ve büyüme arasındaki ilişki: Türkiye Düzey-1 örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(4), 145-164. <https://doi.org/10.11611/yead.570805>
- Evcim, N., Güneş, S., & Karaalp Orhan, H. S. (2019b). Yoksulluk ve ekonomik göstergeler arasındaki ilişki: Mena bölgesi analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 291-310. <https://doi.org/10.30794/pausbed.518745>
- Fosu, A. K. (2017). Growth, inequality, and poverty reduction in developing countries: Recent global evidence. *Research in Economics*, 71, 306-336.
- Gengenbach, C., Urbain, J.-P., & Westerlund, J. (2016). Error correction testing in panels with common stochastic trends. *Journal of Applied Econometrics*, 31, 982-1004.
- Göcen, S. (2021). Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği ilişkisi: Türkiye için bölgesel bazda bir inceleme. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(IERFM Özel Sayısı), 247-265. <https://doi.org/10.30784/epfad.1020478>
- Güriş, S. (Ed.). (2018). *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi*. Der Yayınları.
- Güzel, S., & Çetin, İ. (2018). Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde ekonomik büyümenin ve gelir eşitsizliğinin yoksulluğa olan etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 91-107.
- Halişçelik, E. (2017). Yükselen ekonomilerde büyümeden yoksullar da faydalıyor mu? *KARATAHTA İş Yazıları Dergisi*, (7), 1-42.
- İzgi, B. B., & Alyu, E. (2018). Yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği: OECD ve AB ülkeleri panel veri analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 988-996.
- Kakwani, N., & Son, H. (2003). Pro-poor growth: Concepts and measurement with country case studies. *The Pakistan Development Review*, 42(4), 417-444.
- Kakwani, N., Prakash, B., & Son, H. (2000). Growth, inequality, and poverty: An introduction. *Asian Development Review*, 18(2), 1-21.
- Kılıç, J., & Tunçsiper, B. (2021). Çok boyutlu yoksulluk ile ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ve bazı ülkeler için sistem GMM analizi (2010-2018). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 101-114.
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *The American Economic Review*, 45, 1-28.
- Magaji, S., Musa, I., & Ismail, Y. (2025). Assessing the impact of income inequality on poverty level in Nigeria using auto regressive distributed lag model. *New Advances in Business, Management and Economics*, 3, 147-166. <https://doi.org/10.9734/bpi/nabme/v3/1480>
- Majumdar, S., & Partridge, M. D. (2009). Impact of economic growth on income inequality: A regional perspective. Selected paper prepared for presentation at the Agricultural and Applied Economics Association AAEA and ACCI Joint Annual Meeting, Milwaukee, Wisconsin. <https://doi.org/10.22004/AG.ECON.49270>
- Manga, M. (2020). MENA ülkelerinde finansal gelişme ve yoksulluk ilişkisi. *The Journal of International Scientific Researches*, 5(AI), 66-77.

- Marrero, G. A., & Servén, L. (2022). Growth, inequality and poverty: a robust relationship? *Empirical Economics*, 63, 725-791.
- Mavluda, A. (2025). Statistical analysis of income inequality and poverty indicators. *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, 14(06), 62-68.
- Michálek, A., & Výboštok, J. (2019). Economic growth, inequality and poverty in the EU. *Social Indicators Research*, 141, 611-630.
- Naufal, A., & Fikriah, F. (2023). The regional nexus of economic growth, income inequality and poverty. *Ekonomikalia Journal of Economics*, 1(2), 61-68.
- Ncube, M., Anyanwu, J. C., & Hausken, K. (2014). Inequality, economic growth and poverty in the Middle East and North Africa (MENA). *African Development Review*, 26(3), 435-453.
- Niyimbanira, F. (2017). Analysis of the impact of economic growth on income inequality and poverty in South Africa: The case of Mpumalanga Province. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(4), 254-261.
- OECD (2025). *OECD Economic Surveys: Türkiye 2025*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d01c660f-en>.
- Onwuka, C. E. (2022). Poverty, income inequality and economic growth in Nigeria (1981-2019). *Journal of Economic Research & Reviews*, 2(2), 92-100.
- Özturgut, R., Beceren, E., & Belke, M. (2024). Finansal gelişmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluk üzerindeki rolü: Yazın taraması. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(16), 71-83. <https://doi.org/10.46236/jovosst.1591740>
- Peçe, M. A., Ceyhan, M. S., & Akpolat, A. (2016). Türkiye’de gelir dağılımının ekonomik büyümeye etkisi üzerine ekonometrik bir analiz. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 2(SI 1), 135-148.
- Pedroni, P. (2001). Purchasing power parity tests in cointegrated panels. *The Review of Economics and Statistics*, 83(4), 727-731.
- Permadi, Y. A. (2018). Growth, inequality, and poverty: An analysis of pro-poor growth in Indonesia. *Jurnal Ekonomi Kuantitatif Terapan*, 11(2), 216-233.
- Sancar, C., & Atay Polat, M. (2021). Yoksulluk, işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ve Düzey 1 bölgeleri ölçeğinde bir uygulama. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 211-242.
- SBB [T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı] (2023). *On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
- Seers, D. (1969). The meaning of development. *Institute of Development Studies*, (44). <https://www.ids.ac.uk/download.php?file=files/dmfile/themeaninofdevelopment.pdf>
- Solmaz, E. (2015). Türkiye’de yoksulluğun büyüme elastikiyeti. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 165-180.
- Subaşı Ertekin, M. (2017). Çin’de ekonomik büyüme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği: Dünya ekonomisinde konumu. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 13-37.
- Şahin, S. (2022). Ekonomik büyüme, iktisadi değişkenler ve eşitsizlik: Seçilmiş ülkelere yönelik bir inceleme (1983-2019). *Kapanaltı Muhasebe Finans Ekonomi Dergisi*, (1), 19-30.
- Thorbecke, E. (2013). The interrelationship linking growth, inequality and poverty in Sub-Saharan Africa. *Journal of African Economies*, 22(1), i15-i48. <https://doi.org/10.1093/jae/ejs028>
- Topuz, S. G., & Yıldırım, K. (2017). Gelir eşitsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 57-72.
- Tridico, P. (2010). Growth, inequality and poverty in emerging and transition economies. *Transition Studies Review*, 16, 979-1001.
- TÜİK (2025a). *Yoksulluk İstatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (11.11.2025)
- TÜİK (2025b). *Gelir Dağılımı ve Yaşam Koşulları İstatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (11.11.2025).

- TÜİK (2025c). *Bölgesel Hesaplar*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (11.11.2025).
- WID [World Inequality Database] (2025). <https://wid.world/data/> (26.11.2025).
- Yanar, R., & Şahbaz, A. (2013). Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(3), 55-74.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Zaman Serileri Analizi: Stata Uygulamalı*. Beta Yayıncılık.
- Yulia, R. A., & Dewi, D. D. (2025). The effect of unemployment, poverty and income inequality on economic growth in Indonesia. *Journal of Tourism Economics and Policy*, 5(4), 816-834.
- Yüce Akıncı, G., & Akıncı, M. (2016). Ters-U hipotezi bağlamında ekonomik büyüme, finansal kalkınma ve gelir eşitsizliği mekanizmaları üzerine. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 53(622), 61-77.
- Yüce Akıncı, G., Akıncı, M., & Yılmaz, Ö. (2025). TR33 bölgesinin gelir, yoksulluk ve gelir eşitsizliği mutlak yakınsaması üzerine Fourier durağanlık testleri ile bir inceleme. *KOCATEPEİİBFD*, 27(Özel Sayı), 120-139.

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı: %100

FİNANSAL DESTEK

Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.